

Itinerari seguint les construccions romàniques civils i religioses del terme de Sant Cugat del Vallès

L'única finalitat d'aquesta sèrie d'articles és la de donar a conèixer unes joies arquitectòniques que, pel fet d'haver crescut a recer del monestir de Sant Cugat del Vallès, han restat quasi oblidades.

Intentaré d'escriure aquests articles en forma de guia pràctica per als excursionistes amants de l'Art Romànic, i procurant remarcar, sempre que s'escaigui, la impossibilitat d'arribar amb cotxe al lloc descrit.

Les muntanyes que envolten la ciutat de Barcelona i que tanquen el Vallès formen un petit sector delimitat per dos rius, el Besòs i el Llobregat. El seu punt culminant, l'antic Serola, conegut actualment per Tibidabo, constitueix per la seva posició central un bell mirador de les zones que mereixeran la nostra atenció.

Donant una idea de l'antic poblament, direm que les primeres onades foranes que arribaren a casa nostra van trobar unes tribus d'origen iber assentades pels plans, o coronant els turons, com ho demostren els vestigis ibèrics trobats arreu. Els romans, posseïdors d'una avançada civilització, obriren importants vies de comunicació, com la que es dirigia de Barcelona al Castrum Octavianum.

Després d'aquestes notes geogràfiques inicials, començarem la nostra excursió enfilant-nos per la carretera de Gràcia a Manresa, que arrenca de l'Hostal de l'Arençada, és a dir, de l'Avinguda de la Vall d'Hebron. Tot seguit trobarem les bosquíes que cobreixen els pendents i donen renom a la serralada (vegeu mapa adjunt).

En baixar, poc després de veure l'indicador que diu "Mas del Bosc", trobarem a mà dreta, encotada, una masia que es diu CAN BELL i que data del segle XV; immediatament després, i sempre a mà dreta, trobarem l'Avinguda de Can Bell. Girarem i, a no gaire més de 200 m., trobarem, també a mà dreta, un camí tancat per una cadena, on deixarem el cotxe. Tirarem camí avall, i agafarem el primer trencall a mà esquerra, el qual ens portarà a SANT VICENÇ DEL BOSC.

La primera vegada que s'anomena, és el 986, en fer el rei Lotari una confirmació dels béns de Sant Cugat. El 9 de novembre de 1065, en una donació d'un alou, figura com a parròquia del poble de Cercedol. Hi ha constància de l'existència a Sant Vicenç d'un benefici eclesiàstic del 1347 al 1402, i encara que no se sap de quin benefici es tracta, sí que es coneix el nom de dotze beneficiats.

Finalment, surt en el *Speculum* del monestir recollit per Campillo; i, a mitjan segle XVIII, en documents monacals ja apareix com en estat ruïnós.

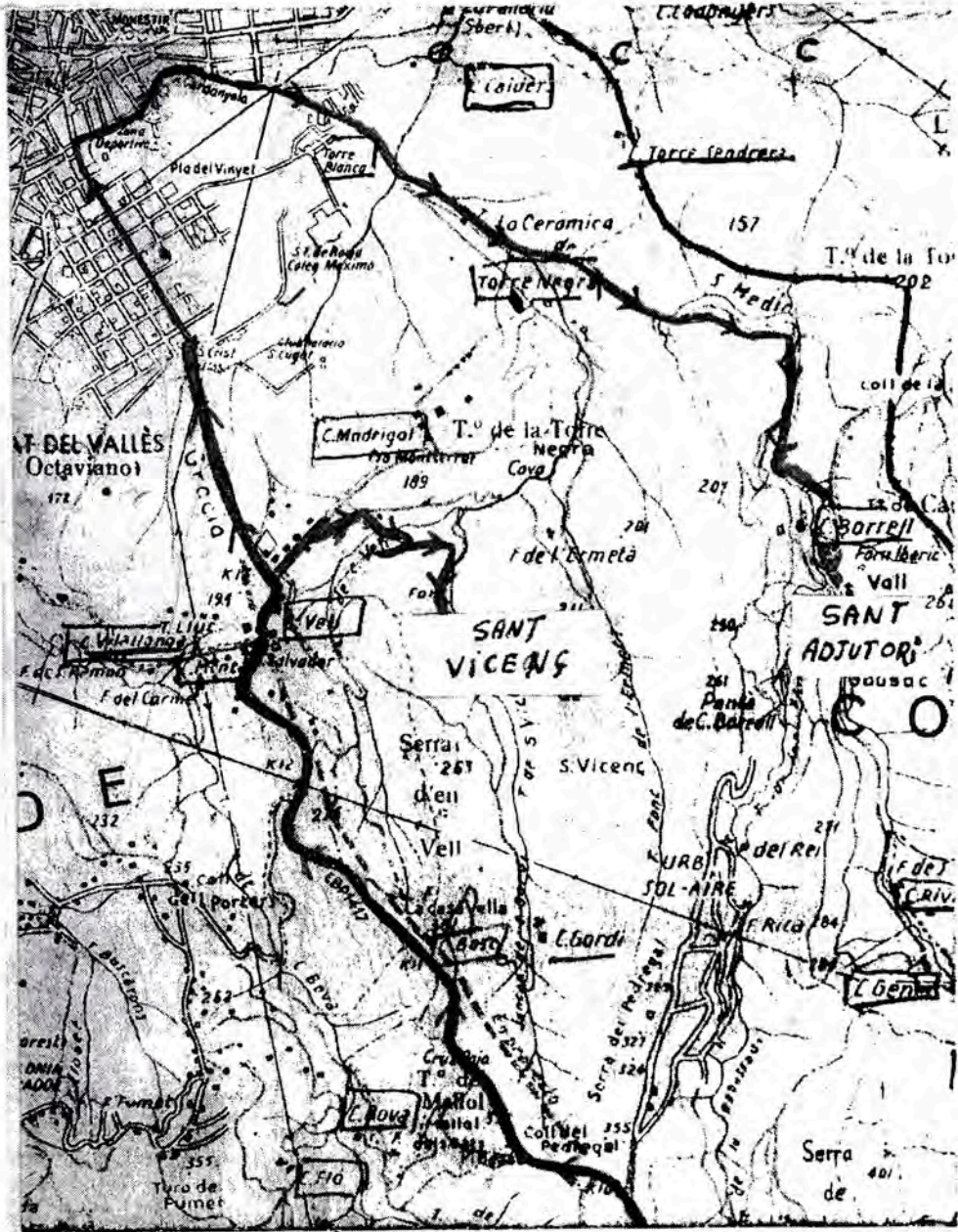
Modernament, a la revista "GUIA" apareix el primer article sobre l'església, firmat per Serra i Roselló, l'any 1953.

L'església té una sola nau i un sol absis circular i arrebossat a la seva base. La nau té una llargària de 10.15 m., i una amplada de 3.10 m. L'amplada dels murs és de 0.95 m.; aquests presenten una lleixa i són construïts amb pedres sense desbatar, llevat de les cantonades, que són fetes amb carreus. S'hi trobem també totxos triangulars col·locats de manera capiculada i que procedeixen de construccions tardo-romanes. El pedrís és de pissarra, i, per la disposició de l'altar, sembla que, en principi, no existia l'absis.

Durant molt temps van ser guardades a la propera masia de can Bell la imatge d'una verge procedent de l'església (actualment al Museu Diocesà de Barcelona), i la d'un sant Vicenç, desapegut, que s'utilitzà com a abeurador.

L'església ha estat netejada i desbrossada per Octavi Galceran, el qual m'ha facilitat, molt amablement, les dades anteriorment exposades.

Desfent el camí fins on hem deixat el vehicle, anirem amb aquest cap a Sant Cugat. Allà

Plànol del terme de sant Cugat del Vallès

buscarem el camp d'esports i, més enllà, trobarem un camí carreter, molt ben senyalitzat mitjançant fustes de color als arbres; tot seguint-lo, trobarem a mà esquerra un pi pinyer solitari, que porta el nom de "Pi d'en Xandri". Una mica més endavant, i tot passant la riera, veurem a mà dreta la Torre Negra, masia fortificada del segle XI. Continuant endavant, ens endinsarem pels boscos i arribarem a la masia de can Borrell; envoltant-la, agafarem el camí que *davalla*. Tot just arribem a la riera, deixarem el cotxe, la travessarem i ens enfilarem per la muntanya; trobarem a mà esquerra un caminet, que immediatament es converteix en corriol, el qual agafarem i ens portarà a SANT ADJUTORI.

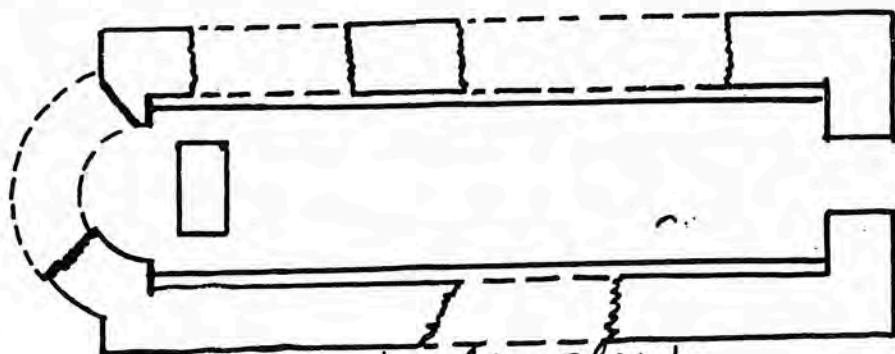
Aquesta petita església, que el segle XIII era parròquia, ja ens consta l'any 986 en el precepte que donà el rei Lotari al monestir de Sant Cugat. Bona part del parament de la part baixa de les parets és en forma *d'opus spicatum*, cosa que fa suposar una època de construcció anterior al segle XI. El 1120 la trobem sota l'advocació de Santa Maria de Gausac, però el 1211 ja figura com a Santa Maria del Bosc, nom que, des del segle XVIII, va acompanyat amb el de Sant Adjutori.

Documentalment, no en tenim cap més notícia fins al segle XIV, quan és esmentada amb motiu d'una visita del bisbe de Barcelona. En una altra visita, efectuada pel bisbe Pau de Sihar el 1815, aquest prelat ens diu que és un Priorat de Sant Pere Octavià i que "las rentas del sacerdote son unas 100 libras. Sus obligaciones son cuydar que el Santuario esté corriente y aseado". També ens diu que es trobava ocupada la capellania i que el nom del capellà era Pere Perramon. En la mateixa notícia també s'especifica que la capella era dotada amb "1 cáliz, 5 casullas, 2 albas, 1 amito, síngulos, 2 misales y ropa de los Santos".

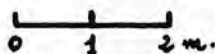
Hom creu que va ésser abandonada en temps de la desamortització, i ens ha arribat en un estat llastimós.

Hi havia a Sant Adjutori una imatge de la Mare de Déu, que, en quedar l'edifici abandonat, passà a la masia de can Gener (situada aigües amunt del torrent). Actualment, es troba en una de les naus laterals de l'església del monestir. Josep de Peray, parlant de la nau de l'Evangeli diu que "hay una virgen llamada *La Dolorosa* que provenía de la capilla de San Adjutorio y que durante mucho tiempo cubrió la puerta que dá al claustro".

CARLES MITJANS PRIÓ

Esquema de la planta
ST. VICENÇ
DEL BOSC

dibuix d'Octavi Galceran